

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 10 marca 2020 r.

Pozycja 88

POSTANOWIENIE

z dnia 3 grudnia 2019 r.

Sygn. akt Ts 120/19*

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Małgorzata Pyziak-Szafnicka,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej J.C. o zbadanie zgodności:

- 1) art. 117 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557, ze zm.) w jego obecnym brzmieniu nadanym przez art. 3 pkt 11 ustawy z dnia 5 listopada 2009 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Kodeks karny skarbowy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 206, poz. 1589) w związku z art. 6 § 1 ustawy – Kodeks karny wykonawczy w jego obecnym brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 3 lit. a ustawy z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 240, poz. 1431) w zakresie, w jakim nie przewiduje możliwości poddania kontroli instancyjnej postanowienia w przedmiocie przymusowego leczenia lub rehabilitacji skazanego z art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) art. 117 ustawy wymienionej w pkt 1 niniejszego postanowienia w jego obecnym brzmieniu w zakresie, w jakim:
 - a) dopuszcza przymusowe leczenie lub rehabilitację skazanego za przestępstwo określone w art. 197-203 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, ze zm.) popełnione w związku z zaburzeniami preferencji seksualnych pomimo braku jego zgody,
 - b) zobowiązuje sąd penitencjarny do orzekania przymusowego leczenia lub rehabilitacji bez zgody skazanego,
 - c) nie wskazuje zakresu rodzajowego i czasowego dopuszczalnych oddziaływań leczniczych i rehabilitacyjnych bez zgody skazanego z art. 47 oraz art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 w związku z art. 2 Konstytucji,

p o s t a n a w i a:

1) nadać dalszy bieg skardze konstytucyjnej, w części dotyczącej badania zgodności art. 117 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557, ze zm.) w jego obecnym brzmieniu nadanym przez art. 3 pkt 11 ustawy

* Postanowieniem z 5 marca 2020 r. sprostowano oczywistą omyłkę pisarską.

z dnia 5 listopada 2009 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Kodeks karny skarbowy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 206, poz. 1589) w związku z art. 6 § 1 ustawy – Kodeks karny wykonawczy w jego obecnym brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 3 lit. a ustawy z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 240, poz. 1431) w zakresie, w jakim nie przewiduje możliwości poddania kontroli instancyjnej postanowienia w przedmiocie przymusowego leczenia lub rehabilitacji skazanego z art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

2) odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej w pozostałym zakresie.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 31 lipca 2019 r. (data nadania) J.C. (dalej: skarżący), reprezentowany przez adwokata ustanowionego z urzędu, wystąpił z żądaniem przytoczonym na tle następującego stanu faktycznego:

Sąd Okręgowy w G. VI Wydział Penitencjarny i Nadzoru nad Wykonywaniem Orzeczeń Karnych (dalej: Sąd Okręgowy) postanowieniem z 1 października 2018 r. (sygn. akt [...]) zastosował wobec skarżącego leczenie z uwagi na stwierdzone zaburzenia preferencji seksualnych. Zdaniem sądu w stosunku do skarżącego zachodziła konieczność podjęcia specjalistycznych oddziaływań w postaci leczenia terapeutycznego. Jednocześnie zaznaczono, że skarżący nie wyraził zgody na dobrowolne objęcie go przedmiotowym leczeniem.

Sędzia Sądu Okręgowego zarządzeniem z 6 listopada 2018 r. (sygn. akt [...]) odmówił przyjęcia zażalenia na powyższe postanowienie, uznając je za niedopuszczalne z mocy prawa.

Sąd Apelacyjny w G. II Wydział Karny postanowieniem z 27 lutego 2019 r. (sygn. akt [...]) utrzymał w mocy powyższe zarządzenie. W treści orzeczenia wyjaśniono, że w postępowaniu karnym wykonawczym na mocy art. 6 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (obecnie: Dz. U. z 2019 r. poz. 676, ze zm.; dalej: k.k.w.) zażalenie przysługuje tylko w wypadkach wskazanych w ustawie. Sąd stwierdził, że art. 117 k.k.w. nie przewiduje możliwości wniesienia zażalenia na postanowienie dotyczące zastosowania przymusowego leczenia. Z tego względu zaskarżone zarządzenie zostało ocenione jako prawidłowe.

Zaskarżone przepisy – zdaniem skarżącego – naruszają prawo do rozpoznania własnej sprawy w dwuinstancyjnym postępowaniu (art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 Konstytucji), prawo do wolności osobistej (art. 41 ust. 1 Konstytucji) oraz prawo do decydowania o życiu osobistym (art. 47 Konstytucji). W ocenie skarżącego naruszenie prawa do wolności osobistej oraz do decydowania o życiu osobistym nie spełnia wymogu proporcjonalności. Skarżący wskazał również, że przymusowe leczenie jest nieskuteczne.

Zarządzeniem sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 18 września 2019 r. skarżący został wezwany do usunięcia braków formalnych wniesionej skargi przez doręczenie odpisu wniosku z 26 marca 2019 r. o ustanowienie pełnomocnika z urzędu, skierowanego do Prezesa Sądu Rejonowego w S. oraz udokumentowanie daty doręczenia pełnomocnikowi skarżącego pisma Pomorskiej Izby Adwokackiej z 26 czerwca 2019 r.

Skarżący usunął braki w ustawowym terminie.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072, ze zm.; dalej: u.o.t.p. TK) skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym. Służy ono wyeliminowaniu – już w początkowej fazie postępowania – spraw, które nie mogą być przedmiotem merytorycznego rozstrzygnięcia. Trybunał wydaje postanowienie o odmowie nadania skardze dalszego biegu, gdy nie spełnia ona określonych przez prawo wymagań, jest oczywiście bezzasadna, bądź gdy nie usunięto w terminie braków formalnych skargi (art. 61 ust. 4 pkt 1-3 u.o.t.p. TK).

2. Trybunał stwierdza, że analizowana skarga konstytucyjna spełnia przesłanki warunkujące przekazanie do oceny merytorycznej w zakresie zgłoszonego w niej żądania zbadania konstytucyjności art. 117 w związku z art. 6 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (obecnie: Dz. U. z 2019 r. poz. 676, ze zm.; dalej: k.k.w.) w zakresie, w jakim nie przewiduje możliwości poddania kontroli instancyjnej postanowienia w przedmiocie przymusowego leczenia lub rehabilitacji skazanego, z art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

2.1. Skargę sporządził adwokat, ustanowiony pełnomocnikiem z urzędu.

2.2. Skarżący wyczerpał przysługującą mu drogę prawną, ponieważ od postanowienia Sądu Apelacyjnego w G. II Wydział Karny z 27 lutego 2019 r. (sygn. akt [...]), dalej: postanowienie Sądu Apelacyjnego) nie przysługuje żaden zwyczajny środek zaskarżenia.

2.3. Dochowany został trzymiesięczny termin wniesienia skargi, zastrzeżony w art. 77 ust. 1 u.o.t.p. TK. Termin ten rozpoczął swój bieg 12 marca 2019 r. (data doręczenia postanowienia Sądu Apelacyjnego). Wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu wniesiono 25 kwietnia 2019 r. (wstrzymanie biegu terminu), natomiast 2 lipca 2019 r. doręczono adwokatowi pismo ustanawiające go pełnomocnikiem z urzędu, dlatego bieg terminu wniesienia skargi został podjęty 3 lipca 2019 r. Skarga konstytucyjna została wniesiona 31 lipca 2019 r. W tych okolicznościach należy przypomnieć, że zgodnie z art. 36 u.o.t.p. TK, w sprawach nieuregulowanych w tej ustawie, do postępowania przed Trybunałem stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1460, ze zm.; dalej: k.p.c.). Z powodu braku odrębnej regulacji w u.o.t.p. TK, termin o którym mowa w art. 77 ust. 1 w związku z art. 44 ust. 3 pkt 1 u.o.t.p. TK, oblicza się zgodnie z przepisami k.p.c., a w myśl odesłania wynikającego z art. 165 § 1 k.p.c. – według przepisów prawa cywilnego. Stosownie do art. 114 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2019 r. poz. 1145, ze zm.), jeżeli termin jest oznaczony w miesiącach, a ciągłość terminu nie jest wymagana – co ma miejsce w świetle art. 44 ust. 3 pkt 1 u.o.t.p. TK – to miesiąc liczy się za dni trzydzieści. Trzymiesięczny termin do wniesienia skargi konstytucyjnej, określony w art. 77 ust. 1 u.o.t.p. TK – w przypadku złożenia wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu zgodnie z art. 44 ust. 2 u.o.t.p. TK – liczy się zatem za 90 dni. Od dnia rozpoczęcia biegu terminu do dnia wniesienia wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu upłynęły 43 dni, natomiast od dnia podjęcia biegu terminu do dnia wniesienia skargi upłynęło 29 dni. Skargę konstytucyjną wniesiono więc po upływie 72 dni, zachowując przewidziany prawem trzymiesięczny termin.

2.4. Prawidłowo został określony przedmiot kontroli, tj. art. 117 w związku z art. 6 § 1 k.k.w. Przepisy te były bowiem podstawą prawną orzeczenia, w związku z którym skarżący wniósł skargę do Trybunału.

2.5. Zakwestionowanym w skardze przepisom skarżący zarzucił naruszenie prawa do rozpoznania własnej sprawy w postępowaniu dwuinstancyjnym.

2.6. Skarżący wskazał, w jaki sposób – jego zdaniem – zakwestionowane w skardze przepisy naruszają powyższe prawo. Zarzucił bowiem, że nie przewidują one możliwości poddania kontroli instancyjnej postanowienia w przedmiocie przymusowego leczenia lub rehabilitacji skazanego. Wydanie przedmiotowego postanowienia – jak stwierdził skarżący – wiąże się z ingerencją w konstytucyjne prawa i wolności skazanego, co uzasadnia konieczność istnienia kontroli instancyjnej. Jednocześnie wskazał, że postępowanie w przedmiocie zastosowania przymusowego leczenia jest odrębne od postępowania w przedmiocie odpowiedzialności karnej skazanego.

3. W związku z powyższym i zważywszy na to, że sformułowane przez skarżącego zarzuty nie są oczywiście bezzasadne, Trybunał Konstytucyjny – na podstawie art. 61 ust. 2 u.o.t.p. TK – postanowił nadać skardze konstytucyjnej dalszy bieg w zakresie wskazanym w punkcie 1 niniejszego postanowienia.

4. Skarżący zakwestionował ponadto art. 117 k.k.w. w zakresie, w jakim:

a) dopuszcza przymusowe leczenie lub rehabilitację skazanego za przestępstwo określone w art. 197-203 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, ze zm.; obecnie: Dz. U. z 2019 r. poz. 1950, ze zm.) popełnione w związku z zaburzeniami preferencji seksualnych pomimo braku jego zgody,

b) zobowiązuje sąd penitencjarny do orzekania przymusowego leczenia lub rehabilitacji bez zgody skazanego,

c) nie wskazuje zakresu rodzajowego i czasowego dopuszczalnych oddziaływań leczniczych i rehabilitacyjnych bez zgody skazanego.

Trybunał stwierdza, że we wskazanym wyżej zakresie art. 117 k.k.w. nie był podstawą prawną postanowienia Sądu Apelacyjnego. Podkreślić należy, że wyżej wymienione postanowienie nie rozstrzygało o zastosowaniu przymusowego leczenia wobec skarżącego, lecz stwierdzało, iż od takiego orzeczenia nie przysługuje środek zaskarżenia. Z tego względu podstawą prawną postanowienia Sądu Apelacyjnego był art. 117 w związku z art. 6 § 1 k.k.w., a nie samodzielnie art. 117 k.k.w.

Z urzędu wskazać należy, że o zastosowaniu wobec skarżącego przymusowego leczenia orzeczono w postanowieniu Sądu Okręgowego w G.VI Wydział Penitencjarny i Nadzoru nad Wykonywaniem Orzeczeń Karnych z 1 października 2018 r. (sygn. akt [...], dalej: postanowienie Sądu Okręgowego). Trybunał zauważa jednocześnie, że gdyby skarżący w zakresie zarzutu niezgodności art. 117 k.k.w. z art. 47 oraz art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 w związku z art. 2 Konstytucji powołał jako ostateczne orzeczenie postanowienie Sądu Okręgowego, to wniesienie skargi konstytucyjnej nastąpiłoby z przekroczeniem terminu ustawowego.

Skoro od postanowienia Sądu Okręgowego nie przysługuje żaden zwyczajny środek zaskarżenia, to termin do wniesienia skargi konstytucyjnej zaczął bieg od dnia doręczenia skarżącemu przedmiotowego postanowienia. Stwierdzić więc należy, że jeżeli w sprawie zapadło rozstrzygnięcie, od którego środek odwoławczy nie przysługuje, podmiot, który kwestionuje zgodność z Konstytucją materialnej podstawy rozstrzygnięcia (w niniejszej sprawie art. 117 k.k.w.) nie musi wnosić nieprzewidzianego w ustawie środka odwoławczego aby

otworzyć sobie drogę do skargi konstytucyjnej (por. postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z 18 lipca 2019 r., sygn. Ts 67/17, niepubl.).

Trybunał z urzędu ustalił, że odpis postanowienia Sądu Okręgowego skarżący otrzymał 16 października 2018 r i w tym dniu rozpoczął bieg trzymiesięczny termin do wniesienia skargi konstytucyjnej. Upłynął on 16 stycznia 2019 r., a więc jeszcze przed złożeniem przez skarżącego wniosku o ustanowienie dla niego pełnomocnika z urzędu w celu sporządzenia skargi konstytucyjnej, co nastąpiło 25 kwietnia 2019 r. W konsekwencji skarżący nie dochował trzymiesięcznego terminu do wniesienia skargi konstytucyjnej, zastrzeżonego w art. 77 ust. 1 u.o.t.p. TK.

Wskazane okoliczności są – zgodnie z art. 61 ust. 4 pkt 1 u.o.t.p. TK – podstawą odmowy nadania analizowanej skardze dalszego biegu w zakresie żądania orzeczenia o niezgodności art. 117 k.k.w. z art. 47 oraz 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 w związku z art. 2 Konstytucji.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p. TK skarżącemu przysługuje prawo wniesienia zażalenia na punkt 2 postanowienia w terminie 7 dni od daty jego doręczenia.